

Protocol Stranding Levende Grote Walvisachtigen

De reddingsactie van de onlangs op het strand van Texel gestrande potvissen verliep volgens het Protocol Stranding Levende Grote Walvisachtigen, dat Nederland sinds 2013 heeft. Daarin is vastgelegd dat de gestrande potvissen onder de verantwoordelijkheid vallen van het ministerie van Economische Zaken, dat de leiding van de operatie heeft gedelegeerd aan Rijkswaterstaat.

- 5 *Het Protocol Stranding Levende Walvisachtigen werd in 2013 opgesteld nadat een zomer eerder op zandplaat De Razende Bol bij Texel bultrug Johannes - die later Johanna bleek - aanspoelde. Het zeezoogdier bleef enkele dagen amechtig ademen en ontketende een verhitte nationale discussie over de te volgen tactiek. Dat moest voortaan beter gecoördineerd worden, was de conclusie in Den Haag en aldus geschiedde. Hieronder lees je de aanbiedingsbrief van staatssecretaris Dijksma (EZ) aan de*
- 10 *Tweede Kamer bij het beleidskader voor het Protocol stranding levende walvisachtigen.*

Geachte Voorzitter,

- Op 12 december 2012 strandde een levende bultrug op de Razende Bol – de onbewoonde zandplaat ten zuidwesten van Texel. De gebeurtenissen die daarop volgden, maakten duidelijk dat er behoefte is aan duidelijkheid over de verantwoordelijkheden van de betrokken instanties en de taakverdeling bij de
- 15 reddingsoperatie van een grote, levende walvisachtige.
- Tijdens een overleg in de Tweede Kamer op 18 december 2012 zegde de minister van Economische Zaken u toe voor de zomer een protocol voor de stranding van levende, grote zeezoogdieren op te stellen.

Hoofdpunten van het beleidskader

- 20 Ik bied u hierbij dit protocol aan, dat mijn beleidskader vormt voor het omgaan met strandingen van levende, grote walvisachtigen. Het protocol zorgt ervoor dat er op een gestroomlijnde manier wordt samengewerkt, opdat direct duidelijk is wie wat moet doen. Dit gebeurt aan de hand van een duidelijke beslisboom met betrekking tot de verschillende scenario's die zich kunnen voordoen. Ook is een wetenschappelijk onderbouwde grens aangegeven tot wanneer een reddingspoging van zo'n groot dier
- 25 nog zin heeft (max. 12 uur na stranding).

Hoofdpijnen van het protocol zijn:

- Een heldere taak- en verantwoordelijkheidsverdeling, waarbij ik verantwoordelijk ben voor wat er gebeurt met het levende dier vanuit mijn verantwoordelijkheid voor regelgeving op het gebied van dierenwelzijn en soortbescherming; daartoe stel ik een strandingscoördinator aan,

30 die ter plekke de leiding neemt en verantwoordelijk is voor de communicatie hierover;

- Instelling van een deskundigenteam onder leiding van de strandingscoördinator, dat mij advies geeft over wat er moet gebeuren met het levende dier aan de hand van de beslisboom in het protocol;
- Rijkswaterstaat faciliteert de uitvoering van mijn besluit over het lot van het dier en volgt de

35 werkwijze conform het Incidenten BestrijdingsPlan (IBP) en de bijbehorende Samenwerkingsregeling met andere diensten.

- Het is mijn bedoeling om het beleidskader de komende maanden op enkele punten verder uit te werken en u in december 2013 een bijgewerkte versie toe te sturen. Dan zullen de resultaten van een
- 40 praktijkoefening met dit protocol daarin opgenomen zijn, evenals eventuele aanvullingen op grond van het advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden over de onderdelen met betrekking tot opvang, verzorging en euthanasie. Het protocol blijft een levend document, dat aangepast zal worden aan technische ontwikkelingen en op grond van evaluaties van toekomstige strandingen.

Dit beleidskader vormt een aanvulling op de bestaande leidraden voor de opvang van andere zeezoogdieren (gewone en grijze zeehond, dolfinen en bruinvissen). Het protocol heeft specifiek

45 betrekking op de stranding van levende baleinwalvissen en tandwalvissen vanaf een grootte van 3 meter.

Instelling deskundigenteam

Stranding van een levende, grote walvis is een gebeurtenis die veel oproept. Om te voorkomen dat er een chaotische situatie ontstaat tijdens een stranding is het van belang dat alle betrokkenen goed
50 samenwerken. Een belangrijke stap daarbij is de vorming van een deskundigenteam dat advies uitbrengt aan mij. Het deskundigenteam bestaat uit een dierenarts met deskundigheid op het gebied van grote zeezoogdieren, een marien bioloog en vertegenwoordigers van de bestaande opvangcentra voor zeezoogdieren. Dit deskundigenteam brengt onder leiding van de strandingscoördinator aan mij
55 advies uit over wat er met het dier moet gebeuren. Daarbij wordt de beslisboom gevolgd die in het protocol is opgenomen. Een belangrijk element daarin is dat een reddingsactie geen zin meer heeft als een levende walvis al 12 uur op het strand ligt. Dit wordt internationaal gezien als een uiterste grens. Verder is van belang dat reeds voordat een stranding plaatsvindt het deskundigenteam wordt ingeschakeld als er grote walvissen voor de kust worden gesignaleerd.

Coördinatie ter plekke en communicatie

60 Ter plekke coördineert een strandingscoördinator van het Ministerie van Economische Zaken de uitvoering van mijn besluit over het advies. Daarbij vervult Rijkswaterstaat een faciliterende rol. Teneinde deze faciliterende rol zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren, zal Rijkswaterstaat het protocol opnemen in het Incidenten Bestrijdingsplan (IBP) en de daarbij behorende Samenwerkingsregeling. De strandingscoördinator is tevens verantwoordelijk voor de communicatie richting publiek, pers en
65 bestuurders. Voor het nemen van maatregelen voor openbare orde en veiligheid wordt de bestaande verantwoordelijkheidsverdeling gevolgd. De veiligheidsregio's, provincies en gemeenten zijn bevoegd om de nodige maatregelen te nemen ten behoeve van de openbare veiligheid en de bescherming van de volksgezondheid. Immers, levend gestrande grote zeezoogdieren kunnen een risico vormen voor de
70 openbare veiligheid, de volksgezondheid en het milieu.

Scenario's bij het verloop van een stranding

Het beleidskader bevat drie scenario's die zich bij een stranding kunnen voordoen. In elk daarvan staat het welzijn van het dier bij een stranding voorop. De scenario's lopen van terugkeer naar zee van het dier (scenario 1) via het tijdelijk opvangen met de bedoeling het dier alsnog weer in zee uit te zetten
75 (scenario 2) naar het dier niet te laten lijden en te euthanaseren, wanneer de andere scenario's niet van toepassing zijn (scenario 3).

Proces van totstandkoming

Bij de voorbereiding van dit protocol heb ik gebruikgemaakt van kennis en ervaring van andere landen: landen die vaker te maken hebben met strandingen van levende walvissen dan wij. Verder heb ik ter
80 voorbereiding van het protocol workshops georganiseerd rond centrale thema's, te weten openbare orde en veiligheid, verzorging en opvang en euthanasie, en de betrokken wetenschappers, opvangcentra en NGO's geconsulteerd. Dit is conform de toezegging van de minister van Economische Zaken. Alle betrokkenen zijn in de gelegenheid gesteld om commentaar te leveren op een eerder concept.
85 Dit beleidskader is inhoudelijk afgestemd met de betrokken ministeries van Infrastructuur en Milieu, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Defensie.

Ik hoop dat met de totstandkoming van dit beleidskader de samenwerking tussen overheden, onderzoekers en hulpverleners verder wordt gestroomlijnd.

(w.g.) Sharon A.M. Dijkma
90 Staatssecretaris van Economische Zaken